

**ŠTA NAM DONOSE
POTPISIVANJE I
RATIFIKACIJA
OPCIONOG PROTOKOLA
UZ MEĐUNARODNI PAKT
O EKONOMSKIM,
SOCIJALNIM I
KULTURNIM PRAVIMA?**

O OPCIONOM PROTOKOLU UZ MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima usvojen je 10. decembra 2008. godine na sednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija – na dan šezdesete godišnjice usvajanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Opcioni protokol je važan utoliko što pojedincima ili grupama omogućava da podnose predstavke Komitetu Ujedinjenih nacija za ekonomska, socijalna i kulturna prava u slučajevima kada smatraju da su im povređena prava sadržana u Paktu, a pritom su iscrpli sve nacionalne pravne lekove. Zbog toga usvajanje Opcionog protokola predstavlja istorijsku prekretnicu u UN sistemu zaštite ljudskih prava. Njime je, naime, status podnosilaca predstavki vezanih za zaštitu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava izjednačen sa statusom podnosilaca predstavki vezanih za kršenje građanskih i političkih prava. Protokol je stupio na snagu 5. maja 2013. godine. Od tada ga je 49 zemalja potpisalo, a 25 i ratifikovalo. Broj zemalja koje ratifikuju taj međunarodni ugovor u stalnom je porastu.

Samo u našem regionu, četiri zemlje su potpisale Opcioni protokol, a dve su ga i ratifikovale. Naime, Crna Gora i Bosna i Hercegovina potpisale su i ratifikovale Protokol, dok su Slovenija i Republika Severna Makedonija potpisale Opcioni protokol i očekuje se njegova ratifikacija.

MOGUĆNOSTI KOJE PRUŽAJU POTPISIVANJE I RATIFIKACIJA OPCIONOG PROTOKOLA

Potpisivanjem i ratifikacijom Opcionog protokola, država članica priznaje nadležnost Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava da prima i razmatra komunikacije od strane pojedinaca ili grupa pod jurisdikcijom te zemlje koji smatraju da su im povređena prava sadržana u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Komitet će razmatrati slučajeve pojedinaca ili grupa koji mu se obrate tek nakon što oni dokažu da su iscrpli sve nacionalne pravne lekove ili da dostupni pravni lekovi na nacionalnom nivou nisu efikasni.

Ratifikacijom Opcionog protokola države članice takođe priznaju nadležnost Komiteta da, u slučajevima kad nije u mogućnosti da donese odluku u meritumu na način koji će blagovremeno otkloniti neposrednu štetu, prosleđuje komunikacije kojima traži od država da preduzmu *privremene mere* u svrhu sprečavanja nastanka nenadoknadive štete.

Kad se razmotri dosadašnja praksa Komiteta, može se zaključiti da postoji niz objektivnih razloga koji ukazuju na to da je taj mehanizam veoma značajan za unapređenje zaštite ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u zemljama ugovornicama.

Naime, u slučaju I.D.G. protiv Španije[1], Komitet je zaključio da je Španija uskratila pravo iz člana 11, stava 1 Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima uprkos tome što su prethodno španski nacionalni organi zaključili da u tom slučaju nije bilo povrede prava ni u kom pogledu. Nakon što je Komitet dostavio svoje mišljenje i preporuku Vladi Španije, podnositeljka predstavke je uspela da ostvari svoje pravo na adekvatno stanovanje, što u suprotnom ne bi uspela jer je sudskim odlukama u Španiji prinudno iseljena i ostala u riziku od beskućništva. Pored toga, slučaj je važan sam po sebi jer je u trenutku kada se o njemu odlučivalo 400.000 građana i građanki Španije bilo u opasnosti od prinudnog iseljenja usled problema koje je imala podnositeljka predstavke, ili pak sličnih njima, a koji su delom proizašli iz svetske ekonomske krize.

inicijativa za
ekonomska i
socijalna prava

2008. godine. Komitet je svojom odlukom u tom slučaju omogućio nadležnim organima Španije da unaprede svoju praksu i preduprede potencijalne povrede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava tamošnjih građana i građanki.

Još jedan slučaj koji svedoči o koristi podnošenja pojedinačnih predstavki Komitetu jeste slučaj *Marcia Cecilia Trujillo Calero protiv Ekvadora* [1], u kojem je Komitet utvrdio da je došlo do povrede prava na socijalnu zaštitu iz člana 9. Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Podnositeljka predstavke se našla u položaju da joj je onemogućeno ostvarivanje prava na specijalnu penziju iako je kao neplaćena kućna radnica (što se takođe može nazvati „domaćica”) blagovremeno preko dvadeset godina uplaćivala na mesečnoj bazi i u privatnom svojstvu penziju Ekvadorskom institutu za socijalnu zaštitu. Nakon što je u više navrata od navedenog organa usmeno dobila potvrdu da je ostvarila uslove za specijalnu penziju, podnositeljka je odlučila da iskoristi tu mogućnost.

Međutim, po razmatranju njenog zahteva, Komisija za beneficije Ekvadorskog instituta za socijalnu zaštitu odlučila je da podnositeljka nije ispunila sve uslove za ostvarivanje tog prava jer navodno nije uplaćivala penziju od 1989. godine, te je njen zahtev odbijen a žalba na odluku odbačena. U svojoj odluci, Komitet je utvrdio da su nacionalni organi svojim postupanjem povredili prava podnositeljke predstavke, te da bi Ekvadorski institut za socijalnu zaštitu trebalo da joj isplati penziju u skladu sa zakonom i odredbama Pakta. Nakon te odluke Komiteta, podnositeljka predstavke je konačno uspela da ostvari svoja prava.

Pored navedenih mehanizama, ratifikacija Opcionog protokola pruža mogućnost zemljama da komuniciraju drugim zemljama koje su ratifikovale Protokol u slučajevima u kojima smatraju da one svojim postupanjem ne ispunjavaju obaveze iz Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, te da tako pokrenu pitanje uživanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u zemlji u kojoj smatraju da je došlo do povrede.

[1] Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava, *Marcia Cecilia Trujillo Calero v. Ecuador*, Predstavka 10/2015, UN Doc. E/C.12/63/D/10/2015 (26. mart 2018. godine).

05

Na kraju, član 14 Opcionog protokola otvara mogućnost Komitetu, da u dogovoru s državom ugovornicom, potraži *stručnu i tehničku podršku eksperata i stručnih organa Ujedinjenih nacija* u rešavanju pitanja vezanih za realizaciju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava građana i građanki zemlje ugovornice, i time joj pruži podršku za progresivno ostvarivanje prava sadržanih u Paktu, u skladu sa odredbom iz člana 2 (1) Pakta.

Potpisivanje i ratifikacija Opcionog protokola pružaju mogućnost svim građanima i građankama Republike Srbije da zaštite svoja prava kad ne uspeju da ostvare zaštitu pred nacionalnim organima i predstavljaju dodatni mehanizam kojim se može dalje normativno unapredi zaštita ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u Republici Srbiji, a uz to poboljšati rad institucija, nacionalnih pravosudnih i upravnih organa odgovornih za zaštitu ljudskih prava pojedinaca.

S obzirom na sve dobrobiti ratifikacije ovog dokumenta, kao i na preporuke iz paragrafa 37 poslednjih zaključnih zapažanja Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava koje je Republika Srbija dobila, **A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava** apeluje da Vlada Republike Srbije otvori dijalog o potrebi ratifikacije Opcionog protokola uz Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Republika Srbija time bi svojim građanima i građankama omogućila pristup još jednom mehanizmu za zaštitu njihovih prava i napravila veliki pomak ka progresivnoj realizaciji prava sadržanih u Paktu.

Pored toga, smatramo da bi Vlada Republike Srbije ratifikacijom Opcionog protokola uz Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima pokazala da je unapređenje poštovanja ljudskih prava od ključnog značaja za njen rad.